

“De Reuzen van Hols.”

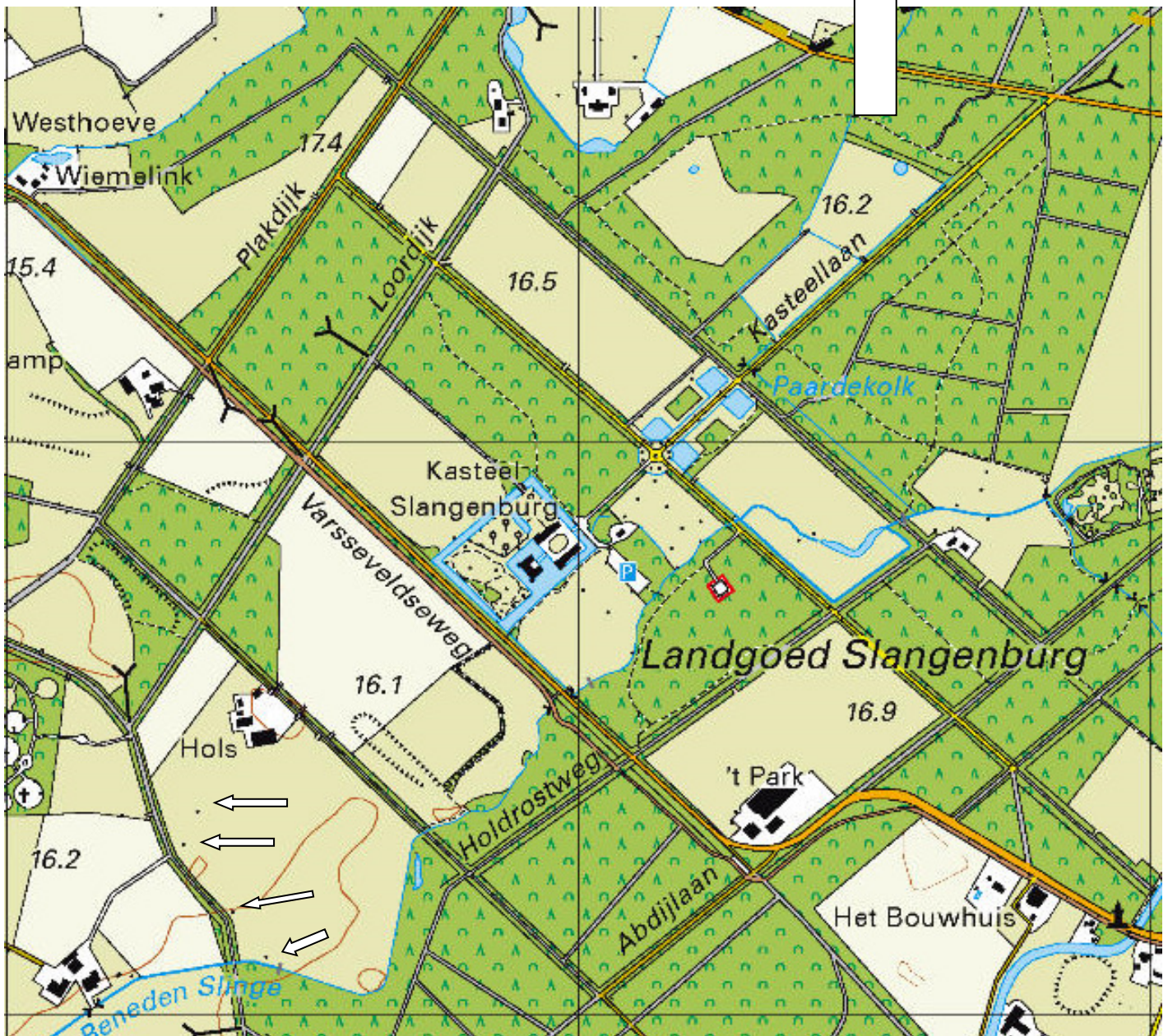
Omschrijving

De reuzen van Hols zijn een 4 tal solitaire zomereiken in het weiland nabij boerderij Hols aan de Loordijk op Landgoed Slangenburg onder Doetinchem. De oudsten van deze bomen zijn in elk geval minimaal 200 jaar en mogelijk al ruim 300 jaar oud en nog in goede conditie.

Toelichting

Deze zomereiken blijken, na enig speurwerk in archieven en op oude kaarten, de restanten te zijn van laan beplanting van de oorspronkelijke loop van de Loordijk. Door de kadastrale kaart uit 1832 te georefereren op de recente topografische kaart zijn alle 4 solitaire bomen als groene stip zichtbaar (zie pag.5). Deze beplanting is tussen 1670 en 1680 aangebracht onder gezag van de laatste generatie van Baer. Gezien de leeftijd van de bomen zijn het op zich al monumenten. (Bron: Boek "Slangenburg, Huis, Landgoed en Bewoners", Dr. H.W. Hoppenbrouwers en anderen, 2008). Van deze 4 zijn de 2 bomen aan de westzijde (wat verder weg en langs de Beneden Slinge) wellicht wat later geplant.

Ligging en afperking

Topografische kaart 2016

Het betreffende perceel met de zomereiken maakt deel uit van Landgoed Slangenburg en is in gebruik als weiland; aan de zuid- en oostzijde begrenst door de Beneden- Slinge; aan de noord- en westzijde door laan beplantingen van de Hols Allee, de huidige Loordijk en de Kommendijk. Met pijlen zijn de betreffende bomen op de kaart aangegeven.

ACHTERGROND

Ontstaan(sgeschiedenis)

Het gebied bestaat uit een zwak golvend landschap met zandige of leemhoudende bodem. In het pleistoceen is door de rivieren zand en grind afgezet. In de laatste fase van de recentste ijstijd zijn deze afzettingen bedekt met een laag dekzand. Door het toendraklimaat was er weinig vegetatie, waardoor de wind het zand verplaatste en zo ontstond het golvende landschap met hier en daar een zandkopje. Een dergelijk dekzandrug vindt je terug oostelijk van Boerderij Hols; in het terrein zuidelijk van deze boerderij is een lichte terreinverhoging zichtbaar. In de huidige geologische periode steeg de temperatuur en ontstonden bossen. De beken zetten leemhoudend zand af. In de lagere delen van het landgoed Slangenburg treed kwel op; grondwater van de hogere gronden komt hier aan de oppervlakte. Dit kwelwater heeft ondergronds een lange weg afgelegd en heeft ijzer en kalk uit de diepere lagen opgenomen. Zodra dit water aan de oppervlakte komt slaan deze stoffen neer in de bovenste zandlagen. Zo zijn de oerbanken en moeraskalk gevormd. De

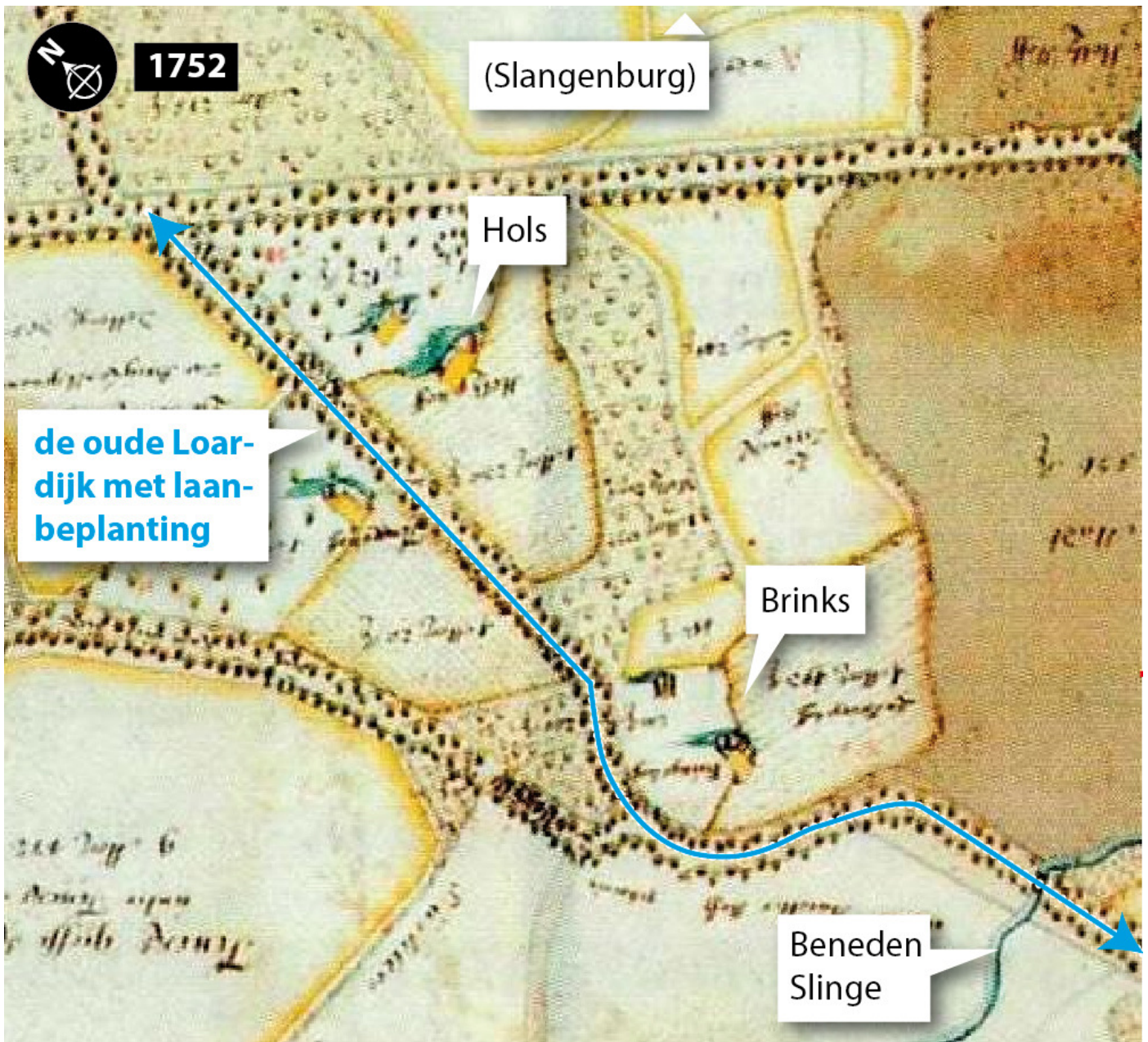
oerbanken belemmeren de groei van gewassen; ijzeroerwinning was gunstig voor de boeren, het verbeterde de bodemstructuur. Vooral door de komst van ijzergieterijen;(eerst voor de ijzerhut aan de Bielheimerbeek, vlakbij de huidige herberg Het Onland en later verder weg in Ulft, Langerak en Laag-Keppel), werden overal deze oerbanken opgegraven. Er is op grote schaal oer gegraven in dit gebied. Op de geomorfologische kaart (zie Bijlage 8) staat in verticale arcering aangeven in welk gebied van het Landgoed oer is gegraven. Over de vroegste bewoning van dit gebied is erg weinig bekend. Dat wil niet zeggen dat er geen mensen hebben gewoond maar er zijn (nog) geen sporen gevonden. Pas in de middeleeuwen heeft de mens zich aantoonbaar in dit gebied gevestigd. Doetinchem wordt genoemd sinds 838, Varsseveld sinds 838 en Gaanderen in de 12^e eeuw.

De hogere gronden werden gebruikt als akker. De aanwezige bolle akkers zijn ontstaan door het jarenlang, vaak zelfs eeuwenlang, opbrengen van stalmest met plaggen vermengd. De lagere gronden langs de beken werden als grasland gebruikt. De schapen graasden op de Stadsheide. Op de Hottinger kaart uit 1776 (zie Bijlage 3) staat het gebied aangegeven als heide en moerasgronden. Het eerste huis Slangenburg wordt al vermeld in 1354. Omstreeks 1350 wordt een L- vormig gebouw met hoektoren opgetrokken. Door oorlogshandelingen in de 80 jarige oorlog is dit huis in 1585 zwaar beschadigd. Tussen 1609 en 1612 is het huis herbouwd en uitgebreid. Het Landgoed met Kasteel en bijzonder lanenstelsel kreeg zijn huidige vorm in de late 17^e eeuw.

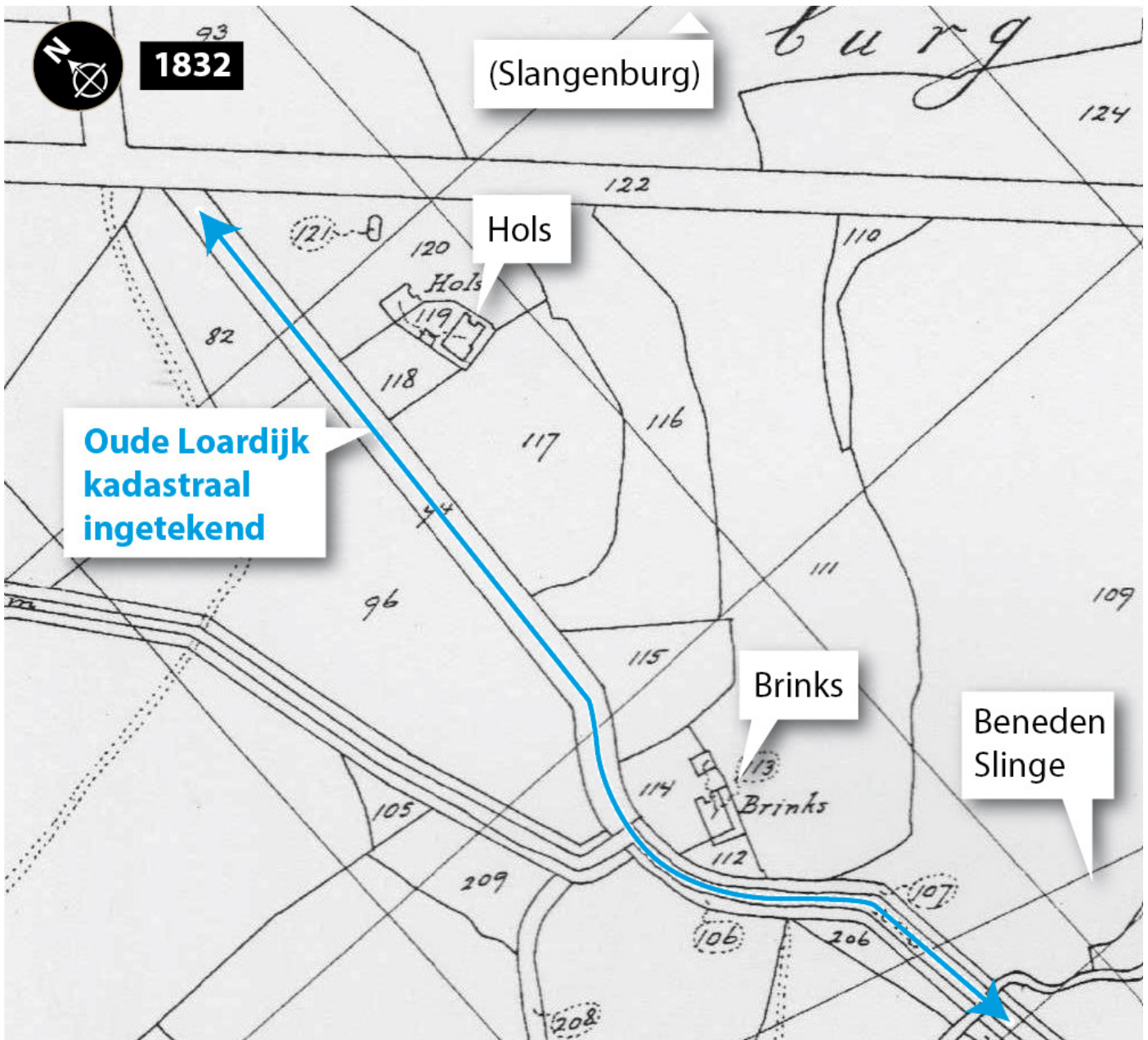

Kasteel Slangenburg en omgeving, J. van Geelkercken (1641).

Het betreft hier de een kaart welke gemaakt is vanwege een geschil tussen de Gemeente Ambt Doetinchem en landgoedeigenaar van Baer over het kappen van bomen bij boerderij Brinks. We zien hier rondom het landgoed de boerderijen liggen, horende onder Slangenburg. In het Noord- Oosten en Oosten liggen de heidegronden waarop de schapen werden gehoed en de plaggen werden gemaaid voor in de schaapskooien. Met de met schapenmest vermengde plaggen werden later op de enkgonden rondom de boerderijen gebracht ter bemesting. Grote stukken van de heidegronden werden door van Baer opgekocht en omgevormd tot bosbouwpercelen en percelen voor landbouw. In 1885 is er nog maar een gering oppervlak aan heidegrond beschikbaar; in 1925 is nagenoeg alle heide verdwenen.

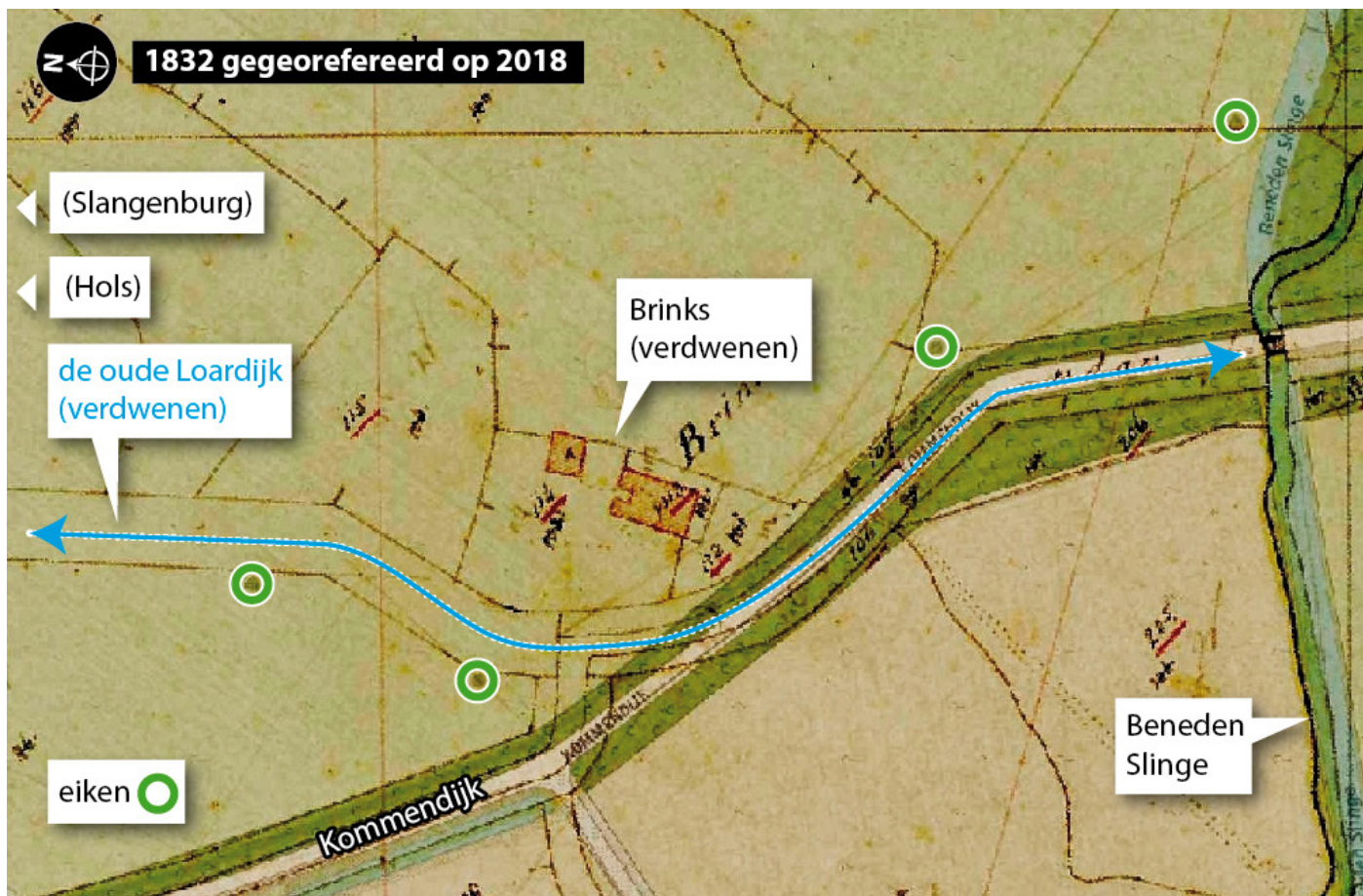

Kaart Mermer uit 1752. Deel tekening lanenstelsel met boerderijen Hols en Brinks.

Deel Kadastrale kaart 1832 Ambt Doetinchem Sectie K 1

Uit het kadastrale register 1832 blijkt dat de percelen rondom boerderij Hols en Brinks in gebruik waren als erf, tuin, boomgaard, bos, bouw en weiland. De grond waarop de 2 reuzen staan werd toen aangeduid als bos. Alle wegen hadden toen als belastingtarief bos.

Kaart 1832 georeferereerd op kaart 2018. De groene ringen zijn de betreffende eikenbomen.. De aansluiting Loordijk –Kommendijk is tussen 1882 en 1885 gewijzigd in de situatie zoals deze tegenwoordig is. De boerderij Brinks is in die tijd afgebroken. De betreffende eiken hebben we als groene stippen aangegeven en hebben in dit geval grote historische waarde omdat deze waarschijnlijk behoren tot de aanplant welke gedateerd wordt op ± 1675 . Het is echter mogelijk dat tussen het jaar van planten (1675) en kappen van de laan in 1883, er al eens bomen zijn gekapt en weer nieuwe geplant. Dat moet dan gebeurd zijn ver voor de reconstructie van de Loordijk. Immers: het lijkt niet logisch bomen te planten precies op / langs de kadastrale lijnen van een opgeheven weg en dus midden in een perceel.

Hydrologie

Ten tijde van de aanleg van het landgoed was de Slingebeek een vrij afstromende watergang, gevoed vanuit het drassige gebieden nabij Varsseveld en het gebied tussen Varsseveld en Aalten. Vroeger stond op het Landgoed de grondwaterstand erg hoog. Er waren natte heidevelden, moerassen en moerasbossen. De verbetering van de afwatering (sloten graven en rabatsloten voor de bosbouwpercelen) veroorzaakte een aanzienlijke grondwaterstanddaling waardoor de grachten, vijvers en beken droogvielen. In tijden van veel regenval had de Beneden Slinge een grote afvoer met als gevolg overstromingen van diverse laaggelegen terreinen tot aan Doetinchem.

Om de waterafvoer van de Boven Slinge naar de Oude IJssel te verbeteren werd de Bielheimerbeek tussen 1850 en 1895 op meerdere plaatsen uitgediept, rechtgetrokken en gestuwd. Deze kanalisatie veroorzaakte een verregaande ontwatering / daling van het grondwaterpeil op het Landgoed Slangenburg. Op den duur werd dit rampzalig voor de vijvers, grachten en het bestand aan beukenbomen op het Landgoed. In de 60^e jaren van de vorige eeuw werden maatregelen genomen; in de Beneden Slinge werden kleinere compartimenten met regelbare stuwen aangelegd. In 2000 werd, om verdere verdroging te voorkomen, door Waterschap Rijn- en IJssel een verbindingssloot gegraven tussen de Bielheimerbeek en de Beneden Slinge. Zo kan het Waterschap het waterpeil in heel het gebied van Landgoed Slangenburg d.m.v. stuwen regelen. Het grondwaterpeil wordt nu gemonitord en men kan op afstand het stuwpeil regelen. Op deze manier is het gelukt om de grondwaterstand weer enigermate terug te brengen op het oude peil en kan het water beter in het gebied vastgehouden worden o.a. nabij het terrein aan de Holtdrostweg.

Flora en fauna

De hogere gebieden aan de westzijde werden deels gebruikt voor de akkerbouw; o.a. granen als rogge en boekweit. De zanderige gronden in het noorden en oosten waren heidevelden, waarop de schapen werden gehoed. De heidevelden zijn in de loop der tijd ontgonnen na aankoop van stukken door de heer van Baer. De ontgonnen percelen werden vooral gebruikt voor de bosbouw, maar ook voor cultuurgrond voor de boerderijen behorend onder Slangenburg. Langs de beekoevers lagen aan beide zijden hooi- en weilanden om het vee te weiden en gras te oogsten. Het overgrote deel van de omgeving van Hols werd gebruikt voor de bosbouw; er stonden vooral eiken en beuken. Berken en dennen groeiden vooral op de voedselarme zandgronden, de vroegere de heidevelden. Nu is er nog een deel van de cultuurgrond in gebruik als weiland; ook veel grond wordt nu gebruikt voor snijmaisproductie als veevoer. Enkele graslandpercelen langs de Slingebeek zijn onder natuurbeheer gebracht. Door verschraling en zonder bemesting ontstaan weer kansen voor de oorspronkelijke vegetatiesoorten en daarmee is het ook weer aantrekkelijk voor bv. weidevogels, vlinders en andere insecten. Ten aanzien van de fauna zullen vooral de weidevogels en akkerbroeders geleden hebben onder de verdroging en gewijzigd gebruik van het terrein. Soortenrijkdom zal zeker zijn afgenomen als gevolg van zware bemesting en door het gebruik van insecticiden in de landbouw.

Archeologie / cultuurhistorie

Een aantal boerderijen in de omgeving wordt al in de 12^e eeuw genoemd als woonlocatie; maar er zijn geen meldingen van archeologische vondsten op deze locatie bekend. In de tijd van de IJzergieterij nabij Herberg het Onland is door het winnen van ijzeroer in grote delen van de gronden van de Slangenburg mogelijk een aantal archeologisch waardevolle terreinen verstoord. Voor de winning werd de bovengrond ter dikte van 50 tot 80 cm afgegraven en later weer terug gezet. Meer naar het zuiden zijn in de stuifduinformaties tussen Doetinchem en Gaanderen vuurstenen artefacten uit de prehistorie gevonden. (zie rapport 3180 2012 RAAP). Aan de westzijde zijn bij archeologische onderzoek t.b.v. de aanleg van de randweg Oost in Doetinchem vondsten gedaan uit de ijzertijd en vroege middeleeuwen. (zie rapport 786 2014 Archeodienst Zevenaar). Als cultuurhistorisch aspect is zeker het unieke trapeziumvormige lanenstelsel te noemen, waarvan er op deze grootte geen andere locatie in Nederland bekend is.

Veldnamen en Oral history

De nabijgelegen boerderij Westhoeve wordt al in 12^e eeuw genoemd als bezit van het bisdom Utrecht. Ook oud is boerderij Kerkkamp; dit goed hoorde toen onder het klooster Bethlehem. Voor het eerst wordt landgoed Slangenburg al genoemd in het jaar 1354. Het is aangelegd op gronden van de IJzevoordse Heide, de Stadsheide, de Heesen Heide en de Gaander Heide. (zie Bijlage 3 Hottingerkaart 1776).

Van Recente(re) geschiedenis tot aan het hedendaags eigendom en gebruik / functies.

In de 17^e eeuw is het huidige Landgoed Slangenburg door de familie van Baer aangelegd met als hoofddoel opbrengst uit bosbouw en landbouw (via de pachtboerderijen). Een van die pachtboerderijen is Hols. Van 1895 tot 1950 was het Landgoed met pachtboerderijen eigendom van de Duitse Familie Passmann. Na de 2^e wereldoorlog is het Landgoed staatsbezit geworden en wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Het perceel met boerderij is verpacht aan de huidige bewoners / gebruikers.

WAARDEN EN WENSEN

Wat moet bewaard / beleefd worden? Op welke wijze kan dat (nu)?

De Slangenburg is een recreatief aantrekkelijk gebied. Landschapsontwikkeling heeft zich vooral gericht op het toegankelijk maken van het gebied voor de recreatieve toerist zoals, wandelaars, fietsers, ruiters en natuurkampeers. Ook dagjesmensen bezoeken het landgoed om via de uitgezette wandelroutes het gebied te ontdekken. Naast (dag)toeristen wordt er ook door recreanten uit de omgeving en buurtbewoners en mensen uit naburige plaatsen gebruik van gemaakt. Zelfs het LAW Pieterpad loopt vlak langs Hols. Het kasteel / gastenverblijf van de Abdij ligt in de omgeving van Hols, evenals enkele campings en B&B's. Bovendien ligt het landschapsmonument dicht tegen de Doetinchemse begraafplaats Nutselaar en met name tegen de Natuurbegraafplaats aan. Vanaf de Natuurbegraafplaats is zicht op De reuzen van Hols.

Wat is hiervoor nodig? Welk beheer is nodig?

Veel mensen zijn deze reuzen (nog) niet opgevallen. Hier zou via de media en/of infopaneel meer aandacht aan gegeven kunnen worden. Voor het beheer is het van belang dat het grondwater op peil blijft en dat de

bomen met respect behandeld worden. Geen grote snoeiacties, maar ook voorkomen van nadelige effecten van hoge veedruk of bemesting of veel bestrijdingsmiddelen. Uitrasteren kan ongunstige effecten voorkomen.

Welk **wens)beeld** naar de toekomst ligt hier?

Wensbeeld is behoud van vitaliteit van de reuzen van Hols. Tevens bekendheid en zichtbaar maken van deze bijzondere bomen.

Welke natuur- en **landschapselementen** profiteren hiervan?

Deze zomereiken zijn onderdeel van het coulissenlandschap ter plekke en een belangrijke aanvulling op het lanenstelsel van Landgoed de Slangenburg.

MKBA* => welk **businessmodel** ligt hier. Welke (on)mogelijkheden voor landbouw, recreatie/ toerisme, maatschappelijke opgaven (aardkunde, historie, ecologie, landschapsschoon etc.)?

Bomen in het cultuurland zijn vaak lastig voor agrariërs en loonwerkers. Ook zijn de regels voor de landbouw in het nadeel van landschapselementen zoals bomen. Naast schaduw en hinder geven solitaire bomen in landbouwtelling een korting voor gewasoppervlak (minder subsidie, mest- en veerimte). Anderzijds krijgt een agrariër ± € 400 p. ha. p. jr. uit EU, onder voorwaarde dat hij met respect omgaat met natuur en landschap op zijn terrein. Daar horen uiteraard ook solitaire bomen bij. In geval van pachtgrond is een speciale pachtprijs mogelijk vanwege de aanwezige landschapselementen. Vanuit toerisme, landschap en cultuurhistorie zou gezien kunnen worden, in hoeverre voor dergelijke elementen een (eenmalige of structurele) bijdrage mogelijk zou zijn. Natuurlijk zijn de reuzen van Hols een cultuurhistorische, landschappelijke en ook toeristische meerwaarde.

* MKBA = *Maatschappelijke kosten- baten analyse, een handreiking om tot een goede afweging te komen.*

PARTIJEN

Wie is de eigenaar, buurtschap, gemeente?

Eigenaar van de gronden met boerderij is sinds 1950 Dienst Domeinen; het beheer ligt bij SBB. Het Landgoed Slangenburg ligt in de buurtschap IJzevoorde; Gemeente Doetinchem.

Wat wil de eigenaar, buurtschap, gemeente?

SBB maakt als beheerder over het gebruik van de grond en eventuele voorzieningen tegen versterking / beschadigen van houtopstanden en bomen afspraken met de pachters. Deze afspraken kunnen per perceel verschillen. Over de pachtovereenkomst per locatie doen zij geen mededelingen. De buurt en de gemeente zijn (nog) niet geïnformeerd over dit LM en hebben daarom nog niet hun mening kunnen geven.

Hoe kijkt hij/zij tegen het LM aan?

SBB staat niet onwelwillend tegenover het vaststellen van een LM voor bepaalde objecten binnen hun beheersgebied. Zij hebben zelf niet in beeld of er dergelijke objecten zijn en laten dat graag aan anderen over om daarin het initiatief te nemen. Eventueel andere belanghebbenden zijn niet geïnformeerd.

Welke actoren / partners zijn aanwezig / denkbaar?,

SBB, pachters, gem. Doetinchem, Heerlijkheid Slangenburgh, Bomenstichting Achterhoek, StAM,

Wie is de (be)schrijver?

G. Lieverdink.

Wie is de StAMbassadeur?

A. Kaminski [OPM: liefst een StAMbassadeur uit de directe omgeving]

Wie is de trekker?

Nog niet bekend.

Bronnenlijst

- Kaartmateriaal: Topotijdreis // Kadaster // PDOK// Hottinger Atlas
- Boek "Slangenburg Huis, Landgoed en Bewoners" 5^e druk 2008 (auteurs H.W. Hoppenbrouwers e.a.)
- De Gelderlander 17 dec.2014; art. van redacteur Henk Harmsen;
- Waterschap Rijn en IJssel: Systeembeschrijving beheersgebied Oude IJssel 2016, voor informatie over geschiedenis Slingebeek;
- Internet: Wikipedia: Zomereiken;
- Boek "Molens, Mulders, Meesters" 1979 Hagens

OPTIES

Welke kansen / bedreigingen liggen hier? Denk aan gebruiken / bewoners etc.

Kansen:

- *Wandelroute langs deze bomen verleggen en informatiebord plaatsen;
- *Publiciteit via huisblad van Heerlijkheid Slangenburg, OHV Gander en Deutekom, Oer en / of lokale bladen en via digitale/sociale media;
- *Meeliften in werkgroep "Stimulering Gebruik Landgoed Slangenburg"; Denktank Slangenburg o.l.v. Wim Beijer;
- *Goede afspraken met SBB, pachter, gemeente en anderen maken.

Bedreigingen:

- *(te) intensief agrarisch gebruik;
- *Grondwaterstandwisselingen;

Welk overheidsbeleid is van belang? (gemeente, provincie ...).

(Staatsbosbeheer als beheerder en Domeinen als eigenaar), OPM: gaat hier om subsidie voor historische bomen, natuurbeheer, gemeenteregeling etc. Dit is lastig om goed in te vullen.

Is er een vorm van bescherming? Wat kan wel / wat mag niet? OPM: wat zegt bestemmingsplan?

Biedt dat kansen / zijn er bedreigingen? Zie hierboven

Wat is nog blackbox en moet verder onderzocht worden? (of blijft onduidelijk ...)

Werkelijke ouderdom en waarde van de bomen. Inhoud pachtovereenkomst.

Welke subsidie / financiering / steun / hulp is denkbaar? De landelijke bomenstichting kan incidenteel subsidie verstrekken voor vitalisering van monumentale bomen. OPM: Vraag bij Denktank Slangenburg?

BEKENDHEID

Welk beeld/archiefmateriaal is er (denkbaar)? =>

Foto's, schilderijen, tentoonstelling, oude kaarten, archiefstukken, infobord. oude kaarten, archief ECAL

Welke publiciteit kan (nu of straks) gezocht worden?

Via StAM en / of Bomenstichting Achterhoek. Maar ook via gemeente (HaH-blad) of SBB.

Is plaatsing op Wikipedia mogelijk?

Hiervoor is wel een goed (neutraal) verhaal nodig, anders wordt het niet geaccepteerd. Duidelijk en zakelijk geschreven, moet voldoen aan gestelde opmaak (zoals verwijzing naar andere artikelen) en een bronnenlijst. [OPM: vraag Peter Oldeman, hij heeft er ervaring mee]

Is er een evenement / gebruik / activiteit / themadag denkbaar die aan het LM gekoppeld kan worden?

- Jaarlijkse Nazomerdagen van "Heerlijkheid Slangenburg"
- Opendag Natuurbegraafplaats Slangenburg.

Bijlagen bij Model Beschrijving Landschapsmonument “De Reuzen van Hols”.

Gebruikt kaartmateriaal en andere informatie:

- Bijlage 1 Kaart van Geelkercken uit 1641 Kasteel Slangenburg;
- Bijlage 2 kaart van onbekende tekenaar uit 1796 overzicht beplantingsplan houtopstanden;
- Bijlage 3 deelkaart van Hottinger 1776 gebied omgeving Slangenburg;
- Bijlage 4 detail kadastrale kaart 1832, Ambt Doetinchem, sectie K 1^e blad;
- Bijlage 5 deelkaart topografie uit 1800 Slangenburg via Topotijdreis;
- Bijlage 6 deelkaart topografie uit 1882 Situatie Loordijk Kommendijk;
- Bijlage 7 deelkaart topografie uit 1882/84 Aanpassing Loordijk- Kommendijk;
- Bijlage 8 uitsnede uit geomorfologische kaart, kaartblad Aalten
- Bijlage 9 De beken langs Landgoed Slangenburg (extra informatie)
- Bijlage 10 Oude eikenbomen in de regio (extra informatie)
- Bijlage 11 De eigendomsgeschiedenis (extra informatie)
- Bijlage 12 Artikel De Gelderlander 19-12-2014 “De reuzen van Hols”.

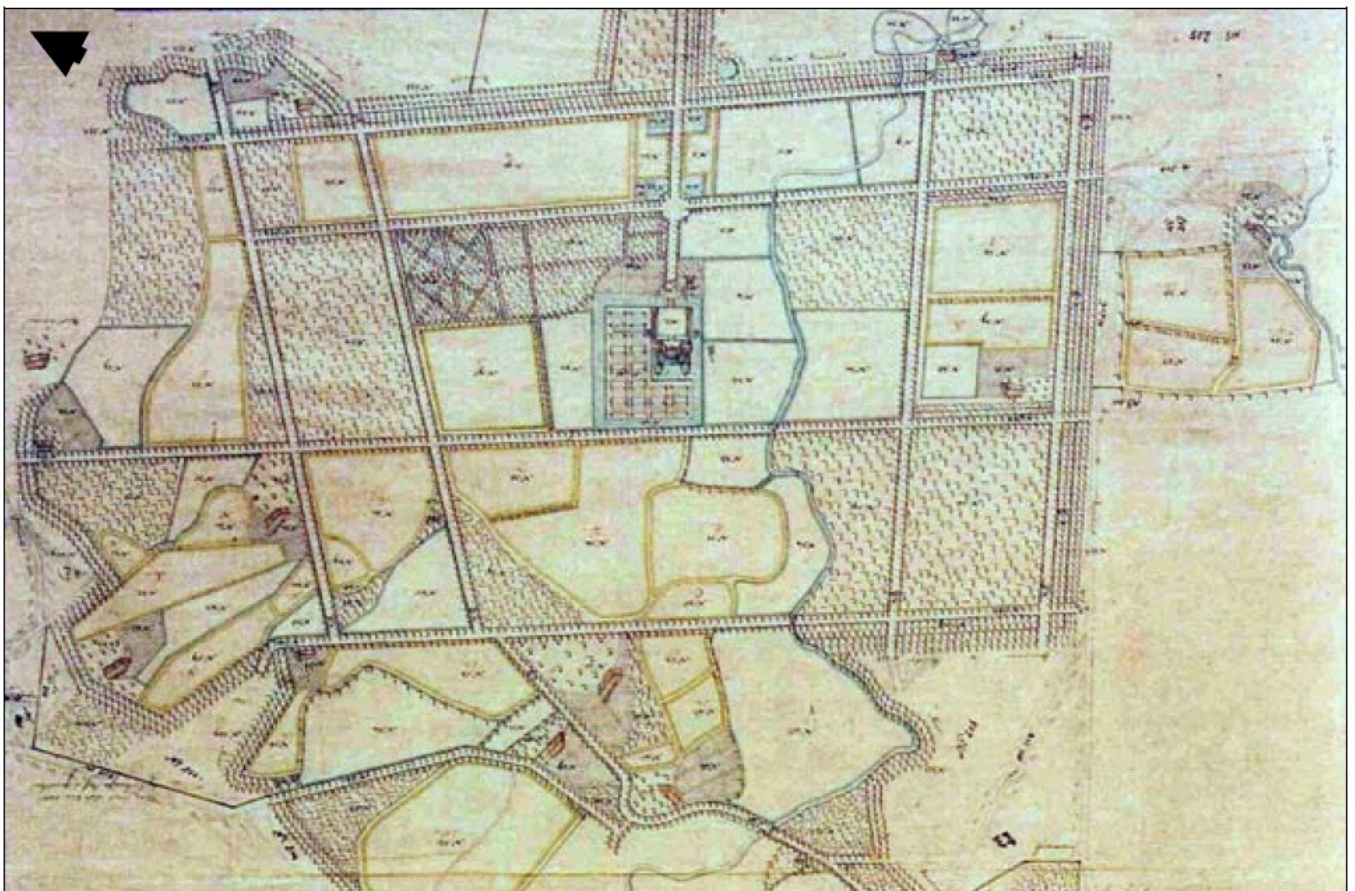
Bijlage 1: Kaart van Geelkercken uit 1641 gebied rond Kasteel Slangenburg

Het betreft hier de een kaart welke gemaakt is vanwege een geschil tussen de Gemeente Ambt Doetinchem en landgoedeigenaar van Baer over het kappen van bomen bij boerderij Brinks. We zien hier rondom het landgoed de boerderijen liggen, horende onder Slangenburg. In het Noord- Oosten en Oosten liggen de

heidegronden waarop de schapen werden gehoed en de plaggen werden gemaaid voor in de schaapskooien. Met de met schapenmest vermengde plaggen werden later op de enkgronden rondom de boerderijen gebracht ter bemesting. Grote stukken van de heidegronden werden door van Baer opgekocht en omgevormd tot bosbouwpercelen en percelen voor landbouw. In 1885 is er nog maar een gering oppervlak aan heidegrond beschikbaar; in 1925 is nagenoeg alle heide verdwenen.

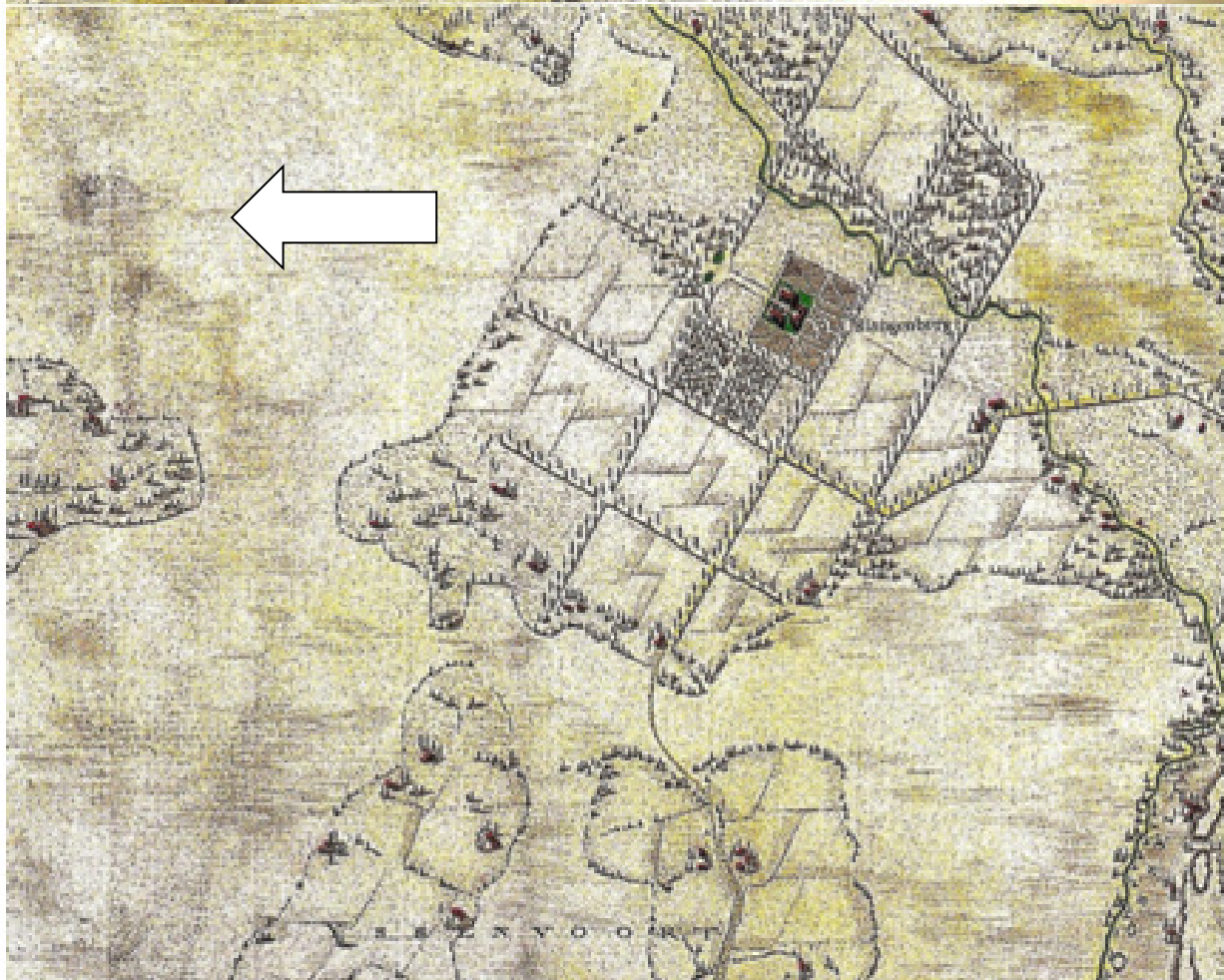
Bijlage 2: Kaart van onbekende tekenaar 1796.

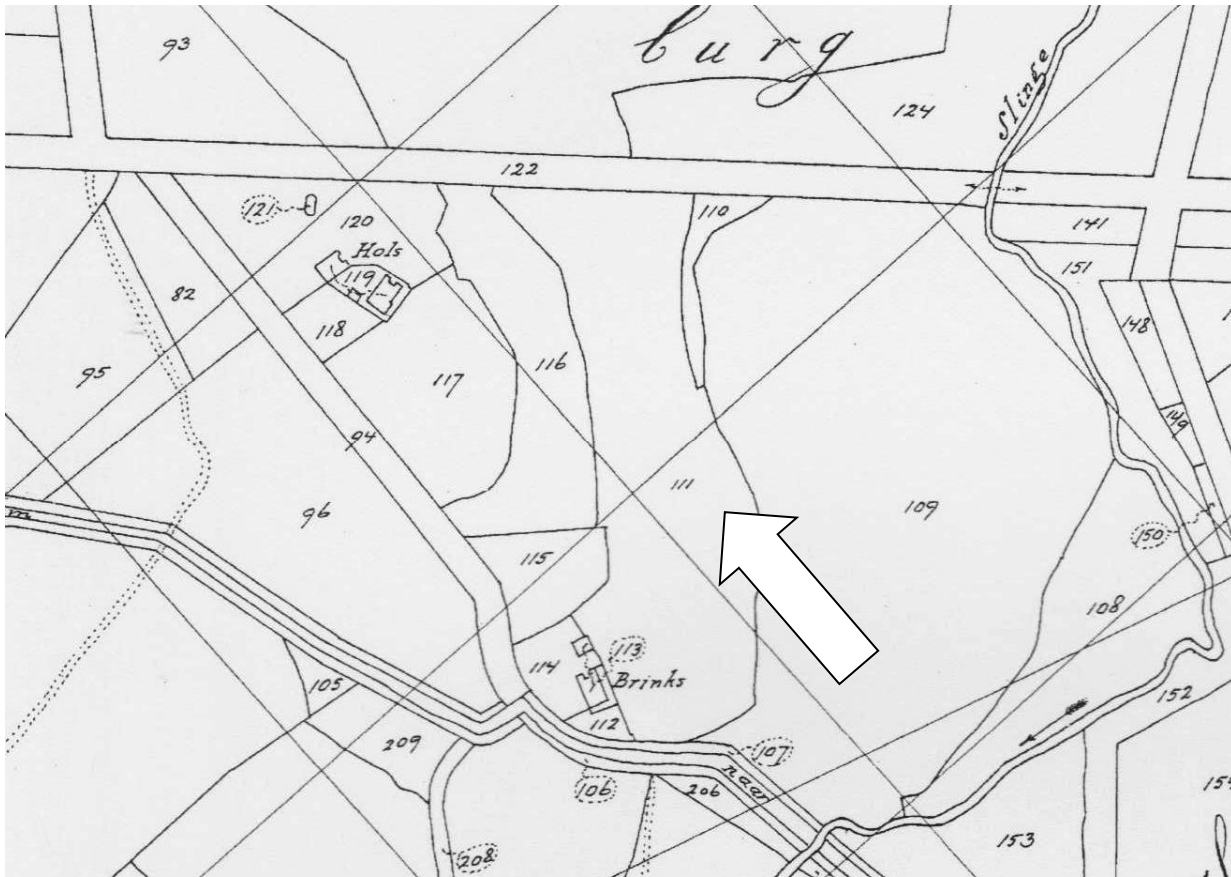
Uit deze kaart uit 1796 blijkt dat de bedoelde bomen niet in een bosperceel hebben gestaan, maar onderdeel zijn geweest van een laan beplanting. Van belang is de laan correctie van de Loordijk met aansluiting van de verlegde Kommendijk die in ± 1884 heeft plaatsgevonden. Aangenomen mag worden dat bij die correctie een paar bomen van de laan beplanting gespaard zijn. Na bestudering van allerlei kaarten en de aanleggeschiedenis zoals die beschreven is in het boek: "Slangenburg, Huis, Landgoed en bewoners" zijn de onderstaande details duidelijk geworden:

- Ca 1670; aanleg lanenstelsel door van Baer is gereed incl. de laanbeplanting;
- 1883-1885; aanpassen aansluiting Loordijk //Kommendijk; de laanbeplanting ter plaatse en langs de Hols Allee tot aan de Slingebeek is gekapt; ook de laanbeplanting langs de Loordijk tot de Wiemelink Allee is toen gekapt. Deze bomen zouden toen ca. 215 jaar oud geweest kunnen zijn;

Bijlage 3: Hottinger Kaart 1776

Bijlage 4: Deel kadasterkaart 1832 Ambt Doetinchem Sectie K 1^e Blad

Verklaring grondgebruik rondom boerderijen Hols en Brink per perceel i.v.m. heffing grondbelasting

Perceel	Soort eigendom
82	bos
94	bos, Loordijk
95	bouwland
96	weiland
108	weiland
109	weiland
110	bos
111	bouwland
112	tuin
113	huis en erf Brinks
114	boomgaard
115	weiland
116	bos
117	bouwland
118	tuin
119	huis en erf Hols
120	weiland
121	schaapskooi Hols
122	bos, Hols Allee

Bijlage 5: Topografie 1800

Bijlage 6: Topografie 1882

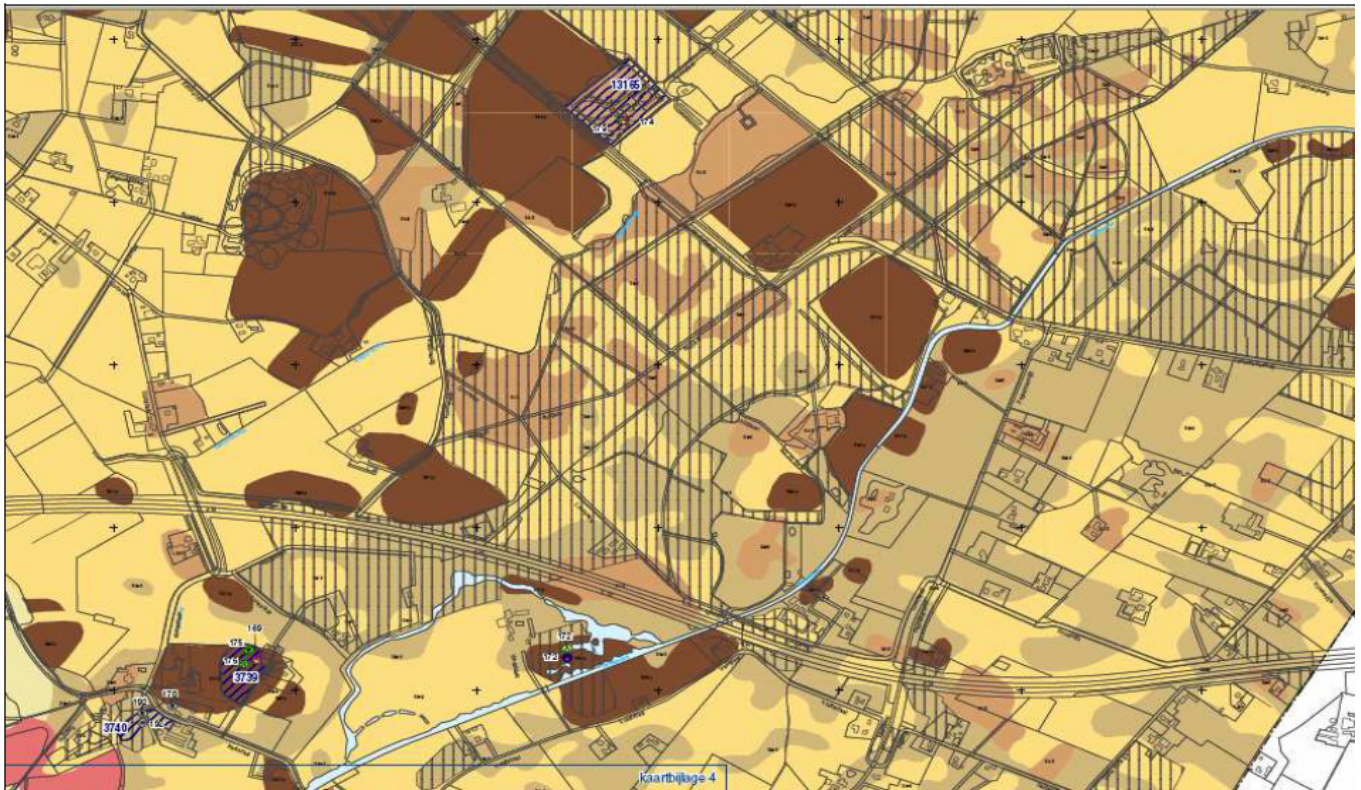

Bijlage 7: Topografie 1882-1884 aanpassing Loordijk Kommendijk

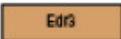
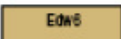
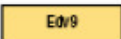
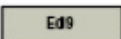
Bijlage 8: Uitsnede geomorfologische kaart, Kaartblad Aalten.

geomorfologie

dekzandlandschap

archeologische verwachting

	Edr1p	dekzandruggen en -koppen met plaggendek	hoog
	EdrCp	dekzandruggen en -koppen met dun plaggendek	hoog
	EdrS	dekzandruggen en -koppen	hoog
	EdwS	dekzandwelingen	middelmatig
	Edv9	dekzandvlakten en -laagten	laag
	Ed9	geïsoleerde laagten in het dekzandlandschap	laag

bodemverstoringen

		bovengrond afgegraven (maximaal 50 cm -Mv)	onbekend
		boven- en ondergrond afgegraven (> 50 cm -Mv)	onbekend
35		catalogusnummer verstoringen	
		vergraven	onbekend

Bijlage 9: De beken langs Landgoed Slangenburg. (extra informatie)

Het water van de Boven-Slinge (later Bielheimerbeek) en Beneden Slinge werd vooral gebruikt om de grachten en vijvers van zowel Slangenburg als klooster Bethlehem te voeden. Ook werd de koren- en oliemolen van het klooster aangedreven door de watermolen in de beek. In 1581 laat de stad Doetinchem bovenstrooms van het klooster een gracht graven om meer water via de Beneden Slinge naar de stad te leiden. Hierdoor kwam er onvoldoende water naar de watermolen van het klooster. De broeders beroepen zich op hun recht op voldoende water voor hun molen waarop de Heren van Wisch ingrijpen en de grachtverbinding weer ongedaan laten maken. Het klooster Bethlehem en de watermolen van het klooster raken in 1582 in verval en worden gesloopt. De molenstenen gaan naar de stadsmolen van Doetinchem. In 1584 sluit de stad Doetinchem de wateraanvoer via de Bielheimerbeek geheel af en leidt al het water via de Beneden Slinge naar de stad. Omdat de capaciteit van deze beek te gering is, trad de beek regelmatig buiten haar oevers en overstroonden landerijen op landgoed Slangenburg en richting de stad. Van Baer protesteerde met succes bij het landsbestuur; alle aanpassingen moeten weer ongedaan worden gemaakt. In 1689 wordt er opnieuw een watermolen gebouwd in de Bielheimerbeek nabij de locatie van het huidige Herberg Onland; nu voor de aandrijving van de machines en werktuigen van de gebouwde ijzergieterij. Deze watermolen blijft in werking tot 1809 als de ijzergieterij wordt verplaatst naar Laag-Keppel.

Bijlage 10: Oude eikenbomen in de regio. (extra informatie)

In Nederland zijn slechts enkele opgaande eiken van meer dan 300 jaar aan te treffen. Hieronder enkele bekende voorbeelden:

- [Kroezeboom](#) van Fleringen, nabij [Tubbergen \(Twente\)](#); geschatte leeftijd 400 tot 500 jaar;
- Dikke Boom van Verwolde, bij [Laren \(Gelderland\)](#); geschatte leeftijd 450 jaar;
- [Wodanseiken](#) van [Wolfheze](#); geschatte leeftijd 300 tot 450 jaar;
- Kroezeboom van [Ruurlo](#); geschatte leeftijd 350 tot 400 jaar;
- Kozakkeneiken van [Delden](#); geschatte leeftijd 350 jaar;
- Verschillende eiken bij [Paleis Het Loo](#), [Apeldoorn](#); geplant in 1685, dus een leeftijd van 330 jaar;
- Reuzeneik van [Vorden](#); geschatte leeftijd 240 jaar.. Een in augustus 2008 op 4 meter hoogte afgebroken enorme tak bevat 211 jaarringen (informatie Jeroen Philippona, Bomenstichting).

Bijlage 11: De eigendomsgeschiedenis (extra informatie)

De eigendomsgeschiedenis van het Landgoed ziet er als volgt uit: Bron: Slangenburg; Huis; Landgoed en Bewoners”

1350 - 1717 familie van Baer;

1717 – 1772 Erven van Baer;(van Steenberg- Stepraedt; von Nagel zu Vornholz / van Doornick)

1772 – 1773 C. Steengracht;

1773 -- 1781 Erven van Steengracht;

1781 – 1849 A. v.d. Goltz;

1849 – 1863 W.J. v.d. Goltz;

1863 – 1895 Erven v.d. Goltz;

1895 – 1950 Fam. Passmann.

1950 – nu Staat der Nederlanden.

De sprekende reuzen bij Hols

Hols, een van de pachthoeven in de Slangenburg, staat bekend om zijn gigantische eiken.

door Henk Harmse

henk.harmse@gelderland.nl

DOETINCHEM – In regen en kou wandelen we door de wei naar de 'reuzen van Hols'. Wandelers zijn Hols-bewoonster José Alevin, haar neef Remie Alevin uit Doornenburg, buren Tonnie Engelberts (Wentink) en Bart Winters (t Park). Ook kijken mee Dick Heesen, oud-terreinbeheerder van Staatsbosbeheer, en André Kaminski van Stichting Achterhoek weer Mool (StAM). De eiken bij Hols worden geschat op minstens twee eeuwen oud en een omtrek van wel 5,50 of 6 meter. Pratend over deze knoesten komt het verhaal uit begin jaren vijftig, dat de vaders van José en Remie, de broers Frans en Berrus Alevin, eens tijdens een hevige onweer onder een eik beschutting zochten. Ze vergaten het Duitse spreekwoord *Eichen sollst du wachen, Buchen sollst du schlafen*, dat bij onweer goede raad geeft. Het geluk was aan hun zijde, want een naburige eik werd met donderend geras door de bliksem getroffen en totaal uit elkaar geslagen. Ze schrokken zich wezenloos. Het hout verdween later in de kachel.

De eiken bij Hols zijn bijzonder, zoals ook Bianca Dikken in 2009 liet zien in haar boekje *Bomen spreken dezejefte taal*. Ze heeft destijds urenlang met een van de bomen gesproken, herinnert José Alevin zich. Remie Alevin, beheerder van kasteel Doornenburg, heeft zich in

de familiehistorie verdiepte. Opmerkelijk is dat in zijn oude stukken de huisnaam Hols nergens voorkomt. Pas sinds in 1989 het mooie naambord als bruidsgeschenk aan de voorgevel kwam, kwam de naam weer in gebruik, vertelt bewoonster José. Hols is maar een van de vele boerderijen onder het landgoed Slangenburg, dat tot de onteigening na de oorlog in handen was van

► **Hols, een van de boerderijen die vanouds tot de Slangenburg behoren, vormt een landschapsmonument**

de Duitse familie Passmann. Enkele van de boerderijen werden (zonder de grond) later door Staatsbosbeheer verkocht aan bewoners, andere bleven in pacht of erfpacht.

De familie Alevin kwam in 1932 vanuit boerderij Hagemans Hof in Duiven als pachter op Hols. Dat was nog de oude hoeve, die in 1937 afbrandde door kortsluiting. Maar in het nieuwe Hols waren de stroomleidingen enkele tientallen jaren ook al niet veel soeps meer, want uit voorzorg werd elke nacht de hoofdschakelaar omgezet.

Bart Winters herinnert zich dat op zijn naburige boerderij 't Park pas na 1950 stroom kwam en dat

■ **Onder een van de reuzen van Hols, op de achtergrond de boerderij. Vanaf links José en Remie Alevin, en de buren Bart Winters en Tonnie Engelberts.** foto Jan van den Brink

als palen voor de bovenleiding lange dennenstammen werden gebruikt. In de oorlog sneuvelde door granaatvuur een evacuë uit Duiven in het washok bij Hols. In de achtergevel zitten nog de vele gaten van granaatsplinters. Bij Hols stond vroeger een enorme schuur met inwendige paardenstal. Bart Winters noemt het een *Riabstend* van wel 50 meter lang. Deze is later door eigenaar Staatsbosbeheer afgebroken. Sinds kort prijkt aan de Loordijk een prachtig gercmoveerde kapschuur op vier staanders. Als we de buurt verder verken-

nen vertelt Tonnie Engelberts nog over een poortje dat vroeger stond op de hoek Loordijk-Kommendijk Langs Hols en door de wei liepen buren naar kerk en school in Gaanderen. Op een bepaald moment mocht het poortje niet meer gebruikt worden en moesten buren een omweg maken.

We kijken even bij de Brinksburg over de Beneden-Slinge en bij de fraaie laanbeplantingen met dubbele bomenrijen langs de zandwegen met de bekende Vrija-fietspaaltjes.

In 1990 werd de oude wegenstruc-

tuur in het gebied door Staatsbosbeheer hersteld, de zeldzame dubbele trapeziumvorm, waarvan vanuit de lucht gezien het kasteel het middelpunt vormt.

Aan de keukentafel bekijken we de oude familiefoto's van Alevin en horen we nog eens de oude Slangenburgse verhalen van met-selende paters, houtwinning, baas Passmann, oorlog en moord. Verhalen die dit oude boerenland-schap inkleuren.

Dit is deel 34 in de serie over landschapsmonumenten. Informatie: achterhoekweermool.nl.